ISSN: 2582-4686 SJIF 2021-3.261, 2022-2.889, 2023-5.384, 2024-6.875 ResearchBib IF: 9.948 / 2024

THE MULTIDISCIPLINARY JOURNAL OF SCIENCE AND TECHNOLOGY

VOLUME-5, ISSUE-11

MAXSUS KIYIM TURI BO‘LMISH NEFTCHILAR UCHUN TURLI XIL ASSORTIMENTDAGI KIYIM TIZIMINI SHAKILLANTIRISH

Farg‘ona davlat texnika universiteti,
Yengil sanoat muhandisligi kafedrasi t.f.f.d., PhD
Homidov Vohidjon Obidovich,
M43-25 guruh magistranti
Ismoilov Toxirjon Isroiljon o‘g‘li

Annotatsiya: Quyida ko‘rilayotgan ishda neft sanoati xodimlari uchun mo‘ljallangan maxsus ish kiyimlari tizimini shakllantirish prinsipi yoritilgan. Tadqiqotda neftchilarning ish sharoitlari, xavf omillari, himoya talablariga mos materiallar, ergonomik va texnologik yechimlar, shuningdek assortimentni shakllantirish metodikasi tahlil qilinadi. Maqola neftchilar uchun zamonaviy, xavfsiz va funksional maxsus kiyimlar ishlab chiqishga ilmiy asos bo‘lib xizmat qiladi..

Kalit so‘zlar: neftchilar kiyimi, himoya kiyimlari, olovga chidamli material, antistatik mato, ergonomika, maxsus kiyim tizimi, assortiment.

Аннотация: В данной работе рассматривается принцип формирования системы специальной одежды для работников нефтяной промышленности. В исследовании проанализированы условия труда нефтяников, основные факторы риска, требования к защитным материалам, эргономические и технологические решения, а также методика формирования ассортимента. Статья служит научной основой для разработки современной, безопасной и функциональной спецодежды для нефтяников.

Ключевые слова: спецодежда нефтяников, защитная одежда, огнестойкие материалы, антистатическая ткань, эргономика, система спецодежды, ассортимент.

Abstract: This article examines the principles of developing a clothing system designed for workers in the oil industry. The study analyzes the working conditions of oil workers, risk factors, requirements for protective materials, ergonomic and technological solutions, and the methodology for forming the clothing assortment. This article provides a scientific basis for creating modern, safe, and functional protective clothing for oil industry personnel.

Keywords: oil workers’ clothing, protective garments, flame-resistant materials, antistatic fabric, ergonomics, protective clothing system, assortment.

Neftchilar kiyimi sifatini baholash nazariyasi esa ekspluatatsion sinovlar tizimiga asoslanadi. Kiyimlar aşinishga, yuvishga, mexanik ta’sirga, issiqlik va kimyoviy moddalarga bardoshligi bo‘yicha maxsus laboratoriya sharoitida sinovdan o‘tkaziladi. Ular xalqaro standartlar — ISO 11612, ISO 13688, EN 343, EN 1149-5 va NFPA 2112 talablari asosida sertifikatlanadi.

Shunday qilib, nazariy asoslar neftchilar uchun maxsus kiyimlar tizimini shakllantirishda asosiy ilmiy yondashuvlarni belgilab beradi. Bu yondashuvlar — xavf omillarini aniqlash, materiallarni to‘g‘ri tanlash, ergonomik va konstruktiv yechimlarni ishlab chiqish, assortimentni ilmiy jihatdan kategoriya va funktsiyalarga ajratish hamda sifat nazoratini xalqaro standartlar asosida amalga oshirishdan iborat. Ushbu nazariy tamoyillar asosida yaratilgan maxsus kiyimlar tizimi neftchilar mehnatining xavfsiz va samarali bo‘lishini ta’minlaydi[1].

ISSN: 2582-4686 SJIF 2021-3.261, 2022-2.889, 2023-5.384, 2024-6.875 ResearchBib IF: 9.948 / 2024

THE MULTIDISCIPLINARY JOURNAL OF SCIENCE AND TECHNOLOGY

VOLUME-5, ISSUE-11

Asosiy to‘plamlar

To‘plam turi	Tarkibi	Vazifasi
Bazaviy komplekt	Kombinezon, ko‘ylak, shim	Kundalik ishlarda himoya
Antistatik komplekt	Antistatik ko‘ylak, shim	Portlovchi hududlar
Issiqdan himoya to‘plami	Aramid kostyum, qo‘lqop, etik	Yong‘in xavfi bo‘lgan ishlar
Sovuq iqlim to‘plami	Qalin issiqlik izolyatsion kurtka, shim	–30°C dan past iqlim
Yomg‘irga chidamli to‘plam	Membranali plash, shturmovka	Yomg‘irli va nam muhit

Olib borilgan tahlillar, nazariy asoslar va texnologik talablarni chuqur o‘rganish natijalariga ko‘ra, neftchilar uchun maxsus kiyim tizimini shakllantirishda bir qator asosiy ilmiy-amaliy xulosalarga kelindi. Avvalo, neft sanoatida mehnat qiluvchi xodimlar turli iqlim, kimyoviy va mexanik xavf faktorlariga muntazam duch kelishi maxsus kiyimlarning universal emas, balki aniq sharoitlar uchun funksional xilma-xil assortimentda ishlab chiqilishini talab qiladi. Natijalarning tahlili shuni ko‘rsatadiki, kiyim tizimi modulli, ko‘p qavatli va himoya darajalari bo‘yicha bosqichli tuzilishga ega bo‘lganda eng samarali yechim yuzaga keladi.

Tadqiqot jarayonida aniqlangan eng muhim natijalardan biri shundan iboratki, material tanlashda issiqlik izolyatsiyasi, olovga chidamlilik, antistatiklik, kimyoviy barqarorlik va mexanik mustahkamlik bir vaqtning o‘zida ta’minlanishi zarur. Shu jihatdan aramid, modakril va karbonli tolalar asosida yaratilgan kompozit matolar neftchilar uchun eng optimal materiallar sifatida baholandi. Membranali qoplamalar qo‘llanilganda sovuq va shamolga qarshi himoya kuchaygani, polimer qoplamalar ishlatilganda esa neft, moy va kimyoviy aralashmalarga nisbatan chidamlilik oshgani aniqlandi. Bu materiallarning kombinatsiyasi asosida yaratilgan ko‘p qatlamli struktura nafaqat himoya darajasini, balki kiyimning xizmat muddatini ham sezilarli ravishda uzaytirishi mumkinligi isbotlandi[2].

Kiyim konstruktsiyasini tahlil qilish natijasida ergonomik qulaylikning maxsus ish kiyimlari samaradorligida hal qiluvchi omil ekani aniqlandi. Yelka, tizza va tirsak qismlarida kuchaytirilgan qatlamlar qo‘llanilishi, harakatlanishga mos bukiluvchan zonalar, elastik bel qismi va baland yoqa xodimlarning mehnat faoliyati davomida qulaylik yaratadi. Aksariyat neftchilar faoliyatining ochiq havoda amalga oshirilishi sababli, reflektor tasmalarning to‘g‘ri joylashtirilishi ham xavfsizlik nuqtai nazardan juda muhimligi kuzatildi.

Assortiment tizimi bo‘yicha olingan natijalar shuni ko‘rsatdiki, maxsus kiyimlarni funksional guruhlarga ajratish samaradorlikni oshiradi. Bazaviy komplekt kundalik ishlar uchun yetarli himoyani ta’minlasa, antistatik komplekt portlash xavfi bo‘lgan zonalarda ishlash uchun zarurdir. Issiq va yong‘in xavfi kuchli hududlarda aramid matolari asosida tayyorlangan issiqlikka chidamli to‘plamlar yuqori darajadagi xavfsizlikni ta’minlaydi. Shuningdek, shimoliy mintaqalardagi intensiv sovuq sharoitlar uchun issiqlik izolyatsion kostyumlar talab qilinadi. Bu kabi modulli tizim neftchilarga moslashuvchanlik beradi va har xil ish sharoitlari uchun optimal kiyim tanlash imkonini yaratadi[3].

Neftchilar maxsus kiyimlarining ekspluatatsion sinovlari natijalari ham muhim mezonlarni yoritib berdi. Matoning aşinishga chidamliligi, yuvilgandan keyin shaklini yo‘qotmasligi, mexanik ta’sirlarga barqaror bo‘lishi va rangning o‘chmasligi kabi ko‘rsatkichlar bo‘yicha eng yaxshi natijalar

ISSN: 2582-4686 SJIF 2021-3.261, 2022-2.889, 2023-5.384, 2024-6.875 ResearchBib IF: 9.948 / 2024

THE MULTIDISCIPLINARY JOURNAL OF SCIENCE AND TECHNOLOGY

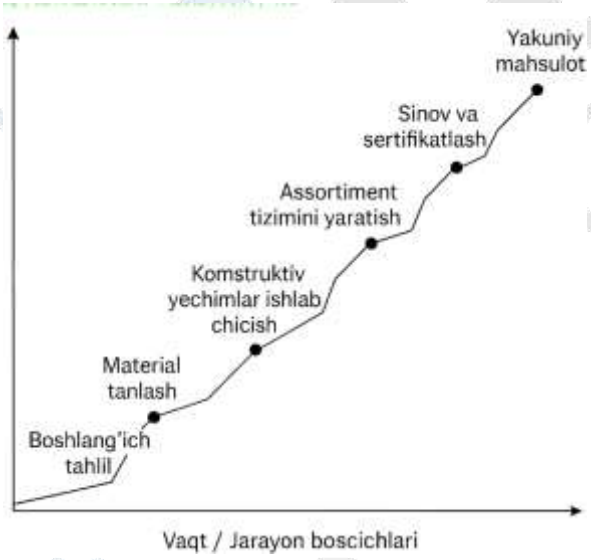
VOLUME-5, ISSUE-11

ko‘p qatlamli aramid-kompozit matolarda kuzatildi. EN 1149-5 va ISO 11612 standartlariga mos kelgan materiallar yuqori haroratda ham o‘z sifatini saqlab qolgani qayd etildi. Bu esa mahsulotning xalqaro talablarga mosligi neftchilar xavfsizligining asosiy ko‘rsatkichlaridan biri ekanligini tasdiqlaydi.

Muhokama jarayonida yana bir muhim jihat shundan iboratki, maxsus kiyimlar tizimi nafaqat himoya vositasi, balki korxona brendi va ish madaniyatining tarkibiy qismi sifatida qaralishi lozim. Yagona rang, yagona logotip va bir xil konstruktiv yechimlar xodimlar o‘rtasidagi tashkiliy birdamlikni kuchaytiradi. Bundan tashqari, dizayn elementlarining ergonomika bilan uyg‘unligi xodim kayfiyati va mehnat samaradorligiga ham ijobiy ta’sir ko‘rsatadi[4].

Olingan natijalar asosida shuni ta’kidlash mumkinki, neftchilar uchun maxsus kiyimlar tizimini shakllantirish jarayoni faqat texnologik yoki estetik yondashuv bilan cheklanib qolmasdan, xavfsizlik, ergonomika, mehnat gigiyenasi, materialshunoslik va iqtisodiylik kabi ko‘p qirrali omillarni birgalikda qamrab olishi lozim. Kiyimning har bir elementi – mato tarkibi, choklar sifati, qo‘ltiq osti ventilyatsiyasi, yoqa balandligi, cho‘ntaklarning joylashtirilishi – xodim xavfsizligi va qulayligi uchun muhim bo‘lib, kompleks yondashuv yuqori natija beradi.

Yakunda aytish mumkinki, neftchilar uchun maxsus kiyim tizimi ilmiy asoslangan holda yaratilib, modulli, ko‘p qavatli, funksional va ergonomik yechimlarga ega bo‘lsa, u mehnat samaradorligini oshiradi, xodim sog‘lig‘ini himoya qiladi va ishlab chiqarish xavfsizligini sezilarli darajada mustahkamlaydi[5].

Olib borilgan ilmiy-nazariy tahlillar va amaliy kuzatuvlar shuni ko‘rsatdiki, neftchilar uchun turli xil assortimentdagi maxsus kiyim tizimini shakllantirish ko‘p bosqichli, kompleks va ilmiy asoslangan yondashuvni talab qiladi. Neft sanoatining yuqori xavfli ishlab chiqarish muhiti, iqlimiy o‘zgaruvchanlik, kimyoviy hamda mexanik omillar xodimlar sog‘lig‘i va xavfsizligini ishonchli himoyalovchi kiyimlarni yaratish zaruratini tug‘diradi.

Tadqiqot natijalariga ko‘ra, maxsus kiyim tizimini yaratishda eng muhim omillar – materialni to‘g‘ri tanlash, konstruktsion yechimlarning ergonomik asoslanganligi, funksional moslashuvchanlik, issiqlik va kimyoviy himoya darajasi, shuningdek xalqaro standartlarga muvofiqlikdir. Aramid, modakril, karbonli tolalar va membranali kompozit matolar asosida ishlab chiqilgan ko‘p qatlamli strukturalar neftchilarning ish jarayonidagi asosiy xavflardan ishonchli himoya qilishi ma’lum bo‘ldi[6].

ISSN: 2582-4686 SJIF 2021-3.261, 2022-2.889, 2023-5.384, 2024-6.875 ResearchBib IF: 9.948 / 2024

THE MULTIDISCIPLINARY JOURNAL OF SCIENCE AND TECHNOLOGY

VOLUME-5, ISSUE-11

Assortimentning modulli tarzda shakllantirilishi turli ish sharoitlari uchun optimal komplekt tanlash imkonini beradi, bu esa nafaqat xavfsizlik, balki iqtisodiy samaradorlikni ham ta'minlaydi. Kiyimlarning ergonomik konstruktsiyasi xodimlarning harakat erkinligini oshiradi, ekspluatatsion qulaylik esa mehnat unumdorligiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi.

Yakuniy xulosa sifatida aytish mumkinki, neftchilar uchun maxsus kiyim tizimini ishlab chiqishda ilmiy-nazariy yondashuv, materialshunoslikka asoslangan tanlov, funksional dizayn va xalqaro me'yorlarga mos sinovlar majmuasi birgalikda qo'llanilganda, xavfsiz, qulay va uzoq xizmat qiluvchi kiyimlar yaratish mumkin bo'ladi. Bunday tizimli yondashuv nafaqat xodimlar salomatligini himoya qiladi, balki ishlab chiqarish jarayonining barqarorligi va samaradorligini ham sezilarli darajada oshiradi.

Adabiyotlar

[1]. Tursumatova Shaxlo Samiyevna, & Mamatqulova Saida Raxmatovna. (2022). The importance of creating embroidery patterns from the methods of artistic decoration in the light industry. Innovative Technologica: Methodical Research Journal,3(05),1–10.

[2].Raxmatovna.M.S.(2022). Analysis of women's clothes sewing-a study to develop a norm of time spent on the technological process of knitting production. International Journal of Advance Scientific Research.2(03).16-21.

[3].Raxmatovna.M.S.(2022).Research on the development of norms of time spend on the technological process of sewing and knitting production; basic raw materials, their composition and properties.Innovative Technologica: Methodical Research Journal, 3(03), 28-32. ISSN:2776-0987, Volume3, Issue5,May,2022.7

[4]. Raxmatovna.M.S.(2021). The description of perspective fashion trends in men's clothing. Innovative Technological:Methodical Research Journal,2(10),15-20.

[5].Nizamova, B. B., & Mamatqulova, S. R. (2021). Analysis of the Range Of Modern Women's Coats. The American Journal of Engineering and Technology, 3(9), 18-23.

[6]. Tursunova, X.Sh., Mamatqulova Saida Rahmatovna. (2020). Ayollar paltosi uchun gazlamalar taxlili. 3 rd international congress of the human and social science researches (itobiad).

[7]. Mirboboeva G., Isroilova N., Rakhmonova M. A COMPARATIVE ANALYSIS OF FLAX FIBRE FOR INDUSTRIAL APPLICATIONS //Western European Journal of Modern Experiments and Scientific Methods. – 2024. – Т. 2. – №. 10. – С. 11-16.

[8]. Tursumatova S., Tursunov D., Isroilova N. Research on the Production of Special Clothing for Car Repair Workers, Taking into Account Human Ergonomic Characteristics //Eurasian Research Bulletin. – 2023. – Т. 17. – С. 204-209.

[9]. Isroilova N. RESEARCH ON THE PRODUCTION OF MEDICAL SUITS BASED ON FLAX FIBER FABRICS //Journal of science-innovative research in Uzbekistan. – 2025. – Т. 3. – №. 6. – С. 405-409.

[10]. Isroilova N. ANALYTICAL STUDY AND FORMATION OF THE ASSORTMENT OF WOMEN'S LIGHTWEIGHT CLOTHING //Journal of science-innovative research in Uzbekistan. – 2025. – Т. 3. – №. 6. – С. 445-451.

[11]. Nozimjonovna, O. I. (2022). CONSTRUCTIVE ANALYSIS OF MODERN CIRCULAR NEEDLE KNITTING MACHINES. American Journal Of Applied Science And Technology, 2(06), 75-79.